

راهبرد اشتباه اردوغان برای خروج از انزوای منطقه‌ای

اردوغان به جای اذعان به اشتباهات منطقه‌ای و تلاش برای ترمیم روابط تخریب شده با همسایگان و قدرت‌های منطقه‌ای، باز هم مرتکب اشتباهی بزرگ‌تر شده و دست دوستی به سوی رژیم صهیونیستی دراز کرده است.

به گزارش آران نیوز: روابط ترکیه و رژیم صهیونیستی در آستانه احیای دوباره است و مقامات دو دولت، دور تازه‌ای از گفتگوها را آغاز کرده‌اند. احمد داوود اوغلو، نخست وزیر ترکیه، روز پنجشنبه به خبرنگاران گفت:

«اگر به خواسته‌های ما ترتیب اثر داده شود، آن گاه گام‌های بعدی روشن است و خبرهای لازم به اطلاع عموم خواهد رسید.»
ترکیه و رژیم صهیونیستی که زمانی متحد کلیدی هم محسوب می‌شدند، در چند سال اخیر بر سر پاره‌های انتقادات تند اردوغان علیه عملکرد این رژیم و به خصوص واقعه حمله کماندوهای اسرائیلی به کشتی ترکیه‌ای «ماوی مرمه» در می 2010 (که در جریان آن 9 شهروند ترکیه کشته شدند)، به تیرگی گراییده بود.

در دسامبر گذشته، اسرائیل و ترکیه مذاکرات خود را برای احیاء کامل روابط، بعد از حدود 6 سال سردی، آغاز کردند.
ترکیه اندکی بعد از تاسیس رژیم صهیونیستی در 1948، آن را به رسمیت شناخت. در دهه 1990 دو دولت پیوندهای نظامی محکمی برقرار کردند. هر دوی آن‌ها ظاهراً سکولار، غربگرا و غیرعرب هستند. در دهه 1990 مذاکرات دفاعی ترکیه و اسرائیل استمرار داشت و منجر به مانورهای نظامی مشترک و قراردادهای تسلیحاتی شد. بعد از زلزله مهیب 1999 در ترکیه، رژیم صهیونیستی محموله‌های کمکی برای دولت ترکیه ارسال کرد.

بعد از انتخاب رجب طیب اردوغان به نخست وزیری در سال 2003 و اظهارنظرهای صریح و قوی او علیه رژیم صهیونیستی کم کم این روابط رو به تیرگی رفت. اوج این موضعگیری‌ها در اجلاس داووس سال 2009 بود که اردوغان در مناظره‌ای با شیمون پرز به شدت به عملکرد رژیم صهیونیستی در جنگ 2008-2009 غزه انتقاد کرد و به نشانه اعتراض جلسه را نیمه کاره ترک کرد.

در سال 2010 با کشته شدن 9 شهروند ترکیه در جریان شکست محاصره نوار غزه توسط کشتی ترک، این تیرگی به اوج خود رسید. در پی این واقعه، ترکیه خواستار عذرخواهی رسمی رژیم صهیونیستی شد که از سوی این رژیم رد شد.
ترکیه دیپلمات‌های اسرائیلی را اخراج کرد و دیپلمات‌های خود را فراخواند. سپس به دستور اردوغان روابط نظامی با اسرائیل قطع و این رژیم از مانورهای نظامی ناتو در قلمرو ترکیه کنار گذاشته شد.

در سال 2013، طی سفر باراک اوباما به سرزمین‌های اشغالی، با وساطت او، نخست وزیر اسرائیل، بنیامین نتانیاهو طی تماسی با اردوغان از او بابت حمله به کشتی ماوی مرمه عذرخواهی کرد.

در دسامبر 2015، طرفین وارد مذاکرات با هدف احیای کامل روابط دیپلماتیک شدند. در جریان سفر اردوغان به ایالات متحده، او با نمایندگان «کنفرانس روسای سازمان‌های اصلی یهودی در آمریکا» دیدار کرد.

انزوای سیاسی و تلاش برای یافتن یک متحد

واقعیت این است که مذاکرات احیاء روابط ترکیه و اسرائیل، بعد از یک سال فاجعه‌بار برای سیاست خارجی ترکیه رقم خورد. جنگ در سوریه و دخالت‌های آشکار و پنهان دولت ترکیه در جهت سرنگونی دولت قانونی بشار اسد، آشکار شدن پشتیبانی‌های ترکیه از گروه تروریستی و جنایتکار داعش، بالا گرفتن منازعه با کردها و سرازیر شدن حدود دو میلیون آواره سوری به داخل خاک ترکیه، تیره شدن روابط با دولت مصر بر سر حمایت ترکیه از اخوان المسلمین و در نهایت سرنگون کردن جنگنده سوخو-24 روسی در مرز سوریه که منجر به افزایش خصومت میان کرملین و آنکارا شد، همگی بحران‌های بزرگ دولت ترکیه در عرصه‌های داخلی و خارجی در سال گذشته بودند. از این رو، نزدیکی به رژیم منفور صهیونیستی را می‌توان تلاش مذبحانه اردوغان برای تعدیل شکست‌های سیاست خارجی و انزوای این کشور دانست.

«عالون لیبل»، وابسته نظامی سفارت اسرائیل در ترکیه در دهه 1980 معتقد است:

«چالش‌های منطقه‌ای ترکیه با روسیه، با مصر و با کردها باعث تجدیدنظر این کشور درباره مساله اسرائیل شده است.»

بدیهی است که رژیم صهیونیستی نه تنها مشکلی در احیاء روابط با یکی از معدود شرکای تجاری خود در غرب آسیا ندارد، بلکه از آن استقبال هم می‌کند. مضاف بر این که بهبود روابط با آنکارا به معنای حضور دوباره در مانورهای نظامی ناتو در قلمرو ترکیه هم هست.

اما انگیزه اصلی اسرائیل شاید مساله جنگ و صلح نباشد. پای مساله‌ای اقتصادی در میان است که چیزی نیست جز گاز طبیعی. ماه‌هاست که نتانیاهو تلاش دارد برنامه‌ای مجادله برانگیز را برای حفاری در میددین غنی گازی «لوپاتان» در دریای مدیترانه به تصویب برساند که طبق تصریح خودش برای امنیت این رژیم حیاتی است. تجدید روابط با ترکیه یک مشتری دست به نقد برای گاز استخراج شده فراهم می‌کند که این یک امتیاز سیاسی بزرگ برای نتانیاهو و یک ثروت بادآورده برای شرکت‌های گازی این رژیم است. بعد از اعلام خبر کشف یکی از بزرگ‌ترین میددین گازی جهان در قلمرو مصر در تابستان گذشته، و خارج شدن مصر، به عنوان بزرگ‌ترین خریدار آتی گاز از اسرائیل، از فهرست مشتریان، رو کردن ترکیه به اسرائیل امیدهای اقتصادی این رژیم را دوباره زنده کرده است.

از طرف دیگر، شاید مهم‌ترین نتیجه منفی سرنگونی جنگنده سوخو 24 روسیه در نوامبر سال گذشته برای ترکیه، به خطر افتادن امنیت انرژی این کشور بود.

ترکیه بخش عمده گاز طبیعی خود را از روسیه وارد می‌کند و دو طرف سال‌ها بود که برای توسعه روابط گازی از طریق ایجاد یک خط لوله از زیر دریای سیاه (با دور زدن اوکراین) مذاکره می‌کردند. اما در 26 نوامبر، کم‌تر از 48 ساعت بعد از سرنگونی جنگنده روسی، «آلکسی اولیوکایف»، وزیر توسعه روسیه، ابطال پروژه خط لوله دریای سیاه را اعلام کرد و ترکیه با یک شوک مواجه شد. این خبر، رهبران ترکیه را درباره امنیت تامین گاز به شدت نگران کرد و به جستجو برای منابع جایگزین واداشت. علاوه بر مذاکرات با قطر و آذربایجان، در هفته‌های اخیر، یک منبع جایگزین دیگر هم در اظهارات دولتمردان ترکیه خودنمایی می‌کند: رژیم صهیونیستی.

روابط ترکیه و رژیم صهیونیستی بر سر محاصره غزه تیره شد، و این مساله باز هم می‌تواند عاملی برای تیرگی باقی بماند. ترکیه میزبان بخشی از رهبری حماس و منتقد جدی محاصره نوار غزه است.

به عنوان بخشی از معامله، ترکیه از اسرائیل خواسته که محاصره غزه را یا بردارد و یا تعدیل کند. اسرائیل هم در مقابل از ترکیه می‌خواهد که رهبران حماس را از خاک خود اخراج کند. وزیر جنگ رژیم صهیونیستی، «موشه یعالون»، که قبلاً هم درباره احیاء روابط با ترکیه ابراز تردید کرده بود، علاوه بر این، از ترکیه خواست که رهبران حماس را برای آزادی بقیه نظامیان اسیر در دست این سازمان، متقاعد کند.

یعالون در سفر ماه ژانویه خود به یونان، ترکیه را به خرید نفت از داعش متهم کرده و گفته بود: «آنکارا به جهادی‌ها اجازه تردد بین اروپا و سوریه و عراق را می‌دهد و یک زیرساخت ترور برای داعش در اروپا شکل می‌دهد.»

تنش‌زدایی با ترکیه می‌تواند تبعات منفی هم در روابط رژیم صهیونیستی با برخی کشورهای دیگر داشته باشد. از زمان روی کار آمدن عبدالفتاح السیسی در مصر، صهیونیست‌ها روابط خود را با دولت مصر تقویت کرده‌اند. از سوی دیگر، روابط آنکارا و قاهره به دلیل سرکوب اخوان مورد حمایت ترکیه در مصر در شرایط خوبی به سر نمی‌برد. همچنین صهیونیست‌ها روابط گرمی با یونان و قبرس دارند که مشکلات ریشه‌دار تاریخی با ترکیه دارند و البته داشتن روابط با این دو کشور، جهت حفظ متحدان در اتحادیه اروپا برای تل آویو از اهمیت خاصی برخوردار است.

بحران سوریه

بعد از تثبیت جایگاه حزب عدالت و توسعه در انتخابات نوامبر 2015، اردوغان فرصت را برای عادی سازی روابط با رژیم صهیونیستی مهیاتر از همیشه دیده است. او در کنفرانس خبری خود در پاریس (30 نوامبر 2015) گفت که «قادر است پیوندها را با اسرائیل ترمیم کند» و این گونه علاقه خود را به احیاء روابط ابراز کرد. او در 13 دسامبر هم گفت «منطقه قطعاً به عادی سازی روابط ترکیه-اسرائیل نیاز دارد!»

البته او درباره پرداخت غرامت به خانواده قربانیان حمله به کشتی «ماوی مرمه» و برداشتن محاصره غزه را به عنوان پیش شرط‌های این عادی‌سازی تکرار کرد. اما حقیقت این است که شکست سیاست منطقه‌ای اردوغان مبنی بر تبدیل ترکیه به قطب سیاسی منطقه در قالب راهبرد کلان «احیاء امپراتوری عثمانی نوین» دستاوردی جز افزایش تنش با کشورهای همجوار و انزوای ترکیه نداشته است.

راهبرد اشتباه اردوغان برای خروج از انزوای منطقه ای

اردوغان که با در پیش گرفتن سیاست «سرنگونی دولت بشار اسد به هر قیمت»، حتی حاضر شد ننگ همکاری با وحشی‌ترین گروه تروریستی تاریخ، یعنی داعش را به جان بخرد و در نهایت حتی امنیت داخلی خود را وجه المصلحه این هدف قرار دهد، اکنون او سراب ایجاد یک دولت اخوانی وابسته به آنکارا را در سوریه نقش بر آب می‌بیند. از سوی دیگر با در پیش گرفتن سیاست سرکوب کردها، یک اقلیت پرشمار از جامعه ترکیه را به دشمن خود تبدیل کرده و با ورود نظامی به شمال عراق، حاکمیت ملی این کشور را نقض نموده است.

از سوی دیگر، بر سر مساله سوریه وارد تنش جدی با همسایه مهم و قدرتمند خود ایران شده است. روابط ترکیه با قاهره هم همان طور که گفته شد بر سر حمایت از اخوانی‌های مصر تیره و تار است. علاوه بر این، چالش با روسیه به قوز بالای قوز سیاست خارجی اردوغان تبدیل شده و این کشور را با تبعات غیرمنتظره، به ویژه در زمینه اقتصادی، مواجه کرده است. حتی با وجود اشتراک منافع با عربستان برای سرنگونی بشار اسد، بین این دو کشور بر سر حمایت از این یا آن گروه تروریستی اختلافات جدی وجود دارد.

در چنین شرایطی، اردوغان به جای اذعان به اشتباهات منطقه‌ای و تلاش برای ترمیم روابط تخریب شده با همسایگان و قدرت‌های منطقه‌ای، باز هم مرتکب اشتباهی بزرگ‌تر شده و دست دوستی به سوی رژیم صهیونیستی دراز کرده است تا به این صورت، تتمه اعتباری را که میان ملت‌های عرب منطقه به واسطه وجهه ضدصهیونیستی خود در سال‌های اولیه حکومتش کسب کرده بود، به باد دهد.

به هر حال، به نظر می‌رسد علی‌رغم تاکید بر چنین پیش شرط‌هایی از سوی طرفین، نیاز دوجانبه در حوزه سیاسی و اقتصادی موجب خواهد شد که طرفین به تعدیل پیش شرط‌ها رضایت دهند. البته نقش آمریکا، در جوش خوردن این معامله بسیار کلیدی است. کما این که در سال 2013 هم اوباما بود که نتانیاهو را به عذرخواهی تلفنی از اردوغان بابت ماجرای کشتی ترکیه متقاعد کرده بود.

